

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΠΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΣΠΙΛΑΝΗ

Αγαπητές νησιώτισσες, αγαπητοί νησιώτες,

Η απόσυρση της Δημοκρατικής Αριστεράς από τη κυβέρνηση οδηγεί αναπόφευκτα και στη δική μου παραίτηση από τη θέση του Γενικού Γραμματέα Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής. Η εξέλιξη αυτή απαιτεί την κατάθεση ενός απολογισμού της θητείας αυτής.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση για πρώτη φορά στην χώρα ολοκληρωμένης στρατηγικής και αναπτυξιακής πολιτικής που να καλύπτει το σύνολο της νησιωτικής Ελλάδας είναι ο βασικός στόχος που ανέλαβε να υλοποιήσει η Γενική Γραμματεία Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής (ΓΓΑΙΝΠ) στη περίοδο από τον Αύγουστο 2012 μέχρι σήμερα στο πλαίσιο της κυβερνητικής πολιτικής και των προγραμματικών δηλώσεων του Υπουργού Κ. Μουσουρούλη. Αλλωστε αυτός είναι και ο μοναδικός λόγος ύπαρξης της ΓΓΑΙΝΠ μέσα στο νέο διοικητικό περιβάλλον της χώρας όπως διαμορφώθηκε με τη δημιουργία των αιρετών περιφερειών και των ισχυρών δήμων, αλλά και τον σχεδιαζόμενο περιορισμό του κεντρικού κράτους σε επιτελικές αρμοδιότητες. Η ΓΓΑΙΝΠ μη έχοντας ασκήσει μέχρι σήμερα αυτόν τον ρόλο περιορίστηκε σταδιακά στη κάλυψη αναγκών – αιτημάτων τοπικών φορέων και συλλόγων, πέρα από τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες στην ακτοπλοΐα, τον πολιτισμό και το δομημένο περιβάλλον.

Το εγχείρημα αυτό προωθήθηκε τόσο με θεσμικές μεταρρυθμίσεις όσο και με αναπτυξιακές πρωτοβουλίες σε επίπεδο χώρας, αλλά και με συνεργασίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Α) Οι Θεσμικές μεταρρυθμίσεις αναφέρονται στην ψήφιση νομοθετικών διατάξεων σε εφαρμογή του άρθρου 101 του Συντάγματος που επιβάλλει την διαφοροποίηση των νομοθετικών ρυθμίσεων και άλλων κανονιστικών κειμένων ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου. Με τη ψήφιση του νόμου Ν.4150/2013 (ΦΕΚ102 / 29-4-2013 "Ανασυγκρότηση του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου και άλλες διατάξεις"), θεσπίζεται η **ρήτρα νησιωτικότητας** για κάθε νομοθετική δραστηριότητα και ενέργεια που επηρεάζει την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη των νησιών.

Ταυτόχρονα με την δημιουργία του Συμβουλίου Νησιωτικής Πολιτικής και του Ερευνητικού Ινστιτούτου Νησιωτικής Πολιτικής τα νησιά θα αποκτήσουν δύο εργαλεία τα οποία θα πρέπει να συσταθούν άμεσα (έχει γίνει η απαραίτητη προετοιμασία) ώστε να αξιοποιηθούν με τον καταλληλότερο τρόπο ώστε να προτείνουν στα αρμόδια Υπουργεία λύσεις σε θεσμικά προβλήματα όπως του σχεδιασμού της ανάπτυξης, της ενέργειας, της υγείας, της λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών, του περιβάλλοντος, των συνδυασμένων μεταφορών, της

εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της δια βίου μάθησης, της διοικητικής λειτουργίας, των εκτάκτων αναγκών κλπ.

Η προώθηση των θεσμικών αυτών αλλαγών δεν αποτελεί παρά το πρώτο βήμα της διαδικασίας για να ξεκινήσει η επεξεργασία ειδικών ρυθμίσεων που θα λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νησιών. Η ΓΓΑΙΝΠ μπορεί να έχει κεντρικό ρόλο στον τομέα αυτό, αλλά απαιτείται να γίνει αποδεκτό από όλους τους φορείς της κεντρικής κυβέρνησης ότι η νησιωτική πολιτική δεν αποτελεί πολυτέλεια, αλλά εργαλείο για την ανάπτυξη αυτού του νευραλγικού για την Ελλάδα χώρου

B) Οι Αναπτυξιακές πρωτοβουλίες έχουν οριζόντιο και τομεακό χαρακτήρα με βάση τις εκτελεστικές αρμοδιότητες της ΓΓΑΙΝΠ:

Η πρώτη δέσμη παρεμβάσεων οριζόντιου χαρακτήρα αφορά τη προσπάθεια ώστε στο νέο ΕΣΠΑ να υπάρξει ειδική αναπτυξιακή στρατηγική για τον νησιωτικό χώρο προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νησιών. Η στρατηγική αυτή δίνει έμφαση στο τρίπτυχο ποιοτικά, πράσινα και χωρίς αποκλεισμούς νησιά που θα έχει ως κεντρικό στόχο - όραμα τη **βελτίωση της ελκυστικότητας των νησιών ώστε να γίνουν τόποι κατοικίας και παραγωγής για 365 ημέρες το χρόνο. Έμφαση δίνεται στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους που είναι το μοναδικό φυσικό και πολιτιστικό τους περιβάλλον (αναδεικνύοντας τη μοναδική τους ταυτότητα) ώστε να αποκτήσουν ανταγωνιστικές δραστηριότητες και υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής** εξασφαλίζοντας παράλληλα τις ζωτικές υπηρεσίες σε επίπεδο ανάλογο με αυτόν της ηπειρωτικής χώρας. Κύριο άξονα δράσης αποτελεί η ενίσχυση **της ανταγωνιστικότητας των νησιών στους τομείς του τουρισμού, της γεωργίας και στον χώρο των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων μέσω της ενίσχυσης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών (νησιωτική ποιότητα) μέσα από την ανάδειξη της ταυτότητας τους. Η ΓΓΑΙΝΠ δίνει προτεραιότητα στην ανάδειξη των νησιωτικών ταυτοτήτων με αξιοποίηση των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών τους χαρακτηριστικών με άμεση διασύνδεση με τους τομείς της γεωργίας, της διατροφής και της μεταποίησης με παράλληλη στροφή στη ποιότητα.**

Τα παραπάνω για να προχωρήσουν και να αποδώσουν προϋποθέτουν:

- την αποδοχή από τη πλευρά της κεντρικής διοίκησης ότι θα πρέπει να υπάρξει διαφοροποίηση της αναπτυξιακής στρατηγικής σε ότι αφορά στον νησιωτικό χώρο και να δωθεί η δυνατότητα στις Περιφέρειες και τους Δήμους να την υλοποιήσουν
- την αποδοχή από τους εθνικούς και τοπικούς φορείς ότι η απορρόφηση των πόρων για τη κατασκευή έργων χωρίς συνεκτικό πρόγραμμα με συγκεκριμένους και ιεραρχημένους στόχους δεν αποδίδει αναπτυξιακό αποτέλεσμα όπως έχει δείξει η εμπειρία από 26 χρόνια κοινοτικών χρηματοδοτήσεων. Η συνέχιση αυτής της πρακτικής και σήμερα δεν θα βγάλει τη χώρα από τη κρίση.

Για να υλοποιήσει την παραπάνω στρατηγική -που πρέπει να υπογραμμιστεί ότι παρουσιάστηκε στους νησιώτες βουλευτές, στους ευρωβουλευτές και στους φορείς των νησιών - η ΓΓΑΙΝΠ επανασχεδίασε τη δράση της εστιάζοντας κύρια:

- σε έργα ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς με χρηματοδότηση αρχαιολογικών ανασκαφών και άλλων έργων ανάδειξης στοιχείων του πολιτισμού όπως πχ. εκδόσεις, εκθέσεις, εκδηλώσεις, χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων και δράσεων.
- σε δράσεις για τη βελτίωση της ποιότητας και τη διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος για ανάδειξη των τοπικών φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών (νησιωτικές ταυτότητες) και τη χρηματοδότηση στοχευμένων έργων και δράσεων.

Δεδομένου ότι η χρηματοδότηση της ΓΓΑΙΝΠ βασίζεται αποκλειστικά σε εθνικούς πόρους που έχουν περιοριστεί δραματικά, σε σχέση με το παρελθόν, οι παρεμβάσεις της περιορίζονται αναγκαστικά σε πιλοτικές δράσεις που στόχο έχουν να αναδείξουν την προτεινόμενη στρατηγική που θα πρέπει να υιοθετήσουν οι τοπικοί φορείς ώστε να αλλάξει το αναπτυξιακό μοντέλο.

Η δεύτερη δέσμη δράσεων αναφέρεται σε τομεακές δράσεις της ΓΓΑΙΝΠ που εστιάζονται κύρια:

- στην κάλυψη των ακτοπλοϊκών αναγκών
- στη κάλυψη των υδρευτικών αναγκών
- στη προστασία του δομημένου περιβάλλοντος

Σε ότι αφορά το ακτοπλοϊκό, ο αναγκαίος συνολικός ανασχεδιασμός του δικτύου και του τρόπου λειτουργίας των άγονων γραμμών μέσα σε μια λογική συνδυασμένων μεταφορών προσκρούει σε θεσμικές και πολιτικές αγκυλώσεις που δεν επιτρέπουν στη θεώρηση της ακτοπλοΐας ως μιας υπηρεσίας δημοσίου συμφέροντος προς τα νησιά. Με βάση τις ευρωπαϊκές συνθήκες το κράτος οφείλει να εκπληρώνει τον ρυθμιστικό του ρόλο ώστε οι χρήστες (νησιώτες, νησιωτικές επιχειρήσεις, επισκέπτες) να έχουν καλές υπηρεσίες σε προσιτές τιμές. Η σημερινή κρίση που έχει δημιουργήσει σοβαρά οικονομικά προβλήματα στις ακτοπλοϊκές εταιρείες, δεν μπορεί να αποτελεί πρόσχημα για τη μη τήρηση των συμβατικών τους υποχρεώσεων και τη διατήρηση ενός αδιαφανούς συστήματος λήψης αποφάσεων που τελικά λειτουργεί σε βάρος των χρηστών. Η εξασφάλιση περισσότερων πόρων για την ακτοπλοΐα από πολλές πηγές για επιδότηση ιδιωτικών επενδύσεων, χρηματοδότηση πλοίων για τις άγονες γραμμές, εξορθολογισμός τιμολογίων μέσα στη λογική του μεταφορικού ισοδύναμου κλπ πρέπει να αποτελέσει άμεση προτεραιότητα στην επόμενη περίοδο για να βελτιωθεί η σημερινή οριακή κατάσταση και να ανατραπεί το αίσθημα ανασφάλειας που επικρατεί στα νησιά. Επίσης θα πρέπει να εξεταστεί και η ενοποίηση του κέντρου λήψης αποφάσεων υπό την ΓΓΑΙΝΠ δεδομένου ότι η ακτοπλοΐα αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της νησιωτικής πολιτικής, είναι Υπηρεσία Δημοσίου Συμφέροντος και δεν είναι απλά μια επιχειρηματική δραστηριότητα.

Το ίδιο ισχύει και για την εξασφάλιση νερού στα νησιά. Η καθυστέρηση από τη πλευρά της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων της εκπόνησης διαχειριστικού σχεδίου για τα νησιά του Αιγαίου δεν έχει επιτρέψει τον ορθολογικό σχεδιασμό και ιεράρχηση των αναγκαίων έργων αλλά και των δράσεων για την εξοικονόμηση νερού. Ταυτόχρονα η καταγεγραμμένη αδυναμία των νησιωτικών Δήμων να διαχειριστούν τις όλο και πιο σύνθετες ανάγκες και τεχνολογικά

πολύπλοκες εγκαταστάσεις οδήγησε στην απόφαση της ανάθεσης στην ΕΥΔΑΠ του ρόλου του τεχνικού συμβούλου της ΓΓΑΙΝΠ ώστε να βοηθήσει στο να λειτουργήσουν οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις για παραγωγή νερού αλλά και να κατασκευαστούν έγκαιρα οι νέες όπου υπάρχουν ανάγκες. Είναι αναγκαίο να σταματήσει το συντομότερο η μεταφορά νερού με υδροφόρες που κοστίζει πολλά χρήματα στο κράτος, ενώ τα νέα έργα πρέπει να κατασκευάζονται με ορθό τρόπο και όλες τις αδειοδοτήσεις χωρίς περιττές καθυστερήσεις για να αποφεύγονται οι αστοχίες που έχουν παρατηρηθεί: λιμνοδεξαμενές που δεν λειτουργούν, αφαλατώσεις που παρουσιάζουν βλάβες μετά τη κατασκευή τους ενώ λειτουργούν με οικιακό τιμολόγιο από τη ΔΕΗ αποτελούν μερικά μόνο από τα προβλήματα. Η στενή και ειλικρινής συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων με βάση τις αρμοδιότητες τους μπορεί οδηγήσει σύντομα μακριά από τους εκβιασμούς όσων προσπαθούν να επωφεληθούν από την υπαρκτή δυσλειτουργία του δημόσιου τομέα στη λύση των προβλημάτων και κύρια στη παροχή σωστών υπηρεσιών στους πολίτες σε προσιτές τιμές.

Σε ότι αφορά τη προστασία του δομημένου περιβάλλοντος και ειδικά των παραδοσιακών οικισμών και των διατηρητέων κτιρίων που είναι η αρμοδιότητα της ΓΓΑΙΝΠ, είμαι υποχρεωμένος να παραδεχτώ ότι πρακτικά όλες οι προσπάθειες εξαντλήθηκαν στη συζήτηση με το Υπουργείο Περιβάλλοντος για τη λειτουργία των νέων θεσμών και των διαδικασιών που προέκυψαν από την αλλαγή της νομοθεσίας περί δόμησης τη περίοδο 2011-12. Η επικείμενη νομοθέτηση των νέων ρυθμίσεων ελπίζουμε να δημιουργήσει το απαραίτητο λειτουργικό πλαίσιο για την ουσιαστική προστασία του πολύτιμου αυτού κεφαλαίου για την ανάπτυξη των νησιών.

Άλλες παρεμβάσεις σε νέους τομείς, κρίσιμους για τα νησιά μας όπως η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική, η Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών, η προβολή μιας ανανεωμένης εικόνας του Ελληνικού Αρχιπελάγους βασισμένη στις μοναδικότητες του χώρου και ένα νέο brand name, η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών με αναπτυξιακή προοπτική, προώθηση του νέου θεσμού των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, της εκπόνησης ειδικής αγροτικής πολιτικής για τον νησιωτικό χώρο κλπ ξεκίνησαν χωρίς όμως μέχρι σήμερα να αποδώσουν αποτελέσματα.

Τέλος, η ΓΓΑΙΝΠ δραστηριοποιήθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο με στόχο την υιοθέτηση ευρωπαϊκής νησιωτικής πολιτικής και ειδικότερα θετικών ρυθμίσεων για τα νησιά στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-20 συμμετέχοντας σε συναντήσεις τόσο της Επιτροπής Νησιών της Διάσκεψης Περιφερειακών Περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και με στελέχη κρίσιμων Διευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η συνεχής παρακολούθηση των ευρωπαϊκών εξελίξεων και η ενεργή συμμετοχή με προτάσεις ώστε να επηρεάζονται έγκαιρα οι εξελίξεις προς την επιθυμητή κατεύθυνση αλλά και η αξιοποίηση όλων των ευκαιριών παρουσιάζονται προς όφελος των νησιών πρέπει να αποτελέσει σταθερή στρατηγική της ΓΓΑΙΝΠ είτε αυτόνομα, είτε σε συνεργασία με τα ανά τομέα αρμόδια Υπουργεία. Ειδικά την επόμενη περίοδο, εξ αιτίας της ανάληψης της προεδρίας της ΕΕ από την Ελλάδα το πρώτο εξάμηνο του 2014 θα πρέπει να αναληφθούν σχετικές πρωτοβουλίες.

Για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής που περιγράφηκε παραπάνω, προϋπόθεση ήταν να αλλάξει ριζικά ο τρόπος λειτουργίας της ΓΓΑΙΝΠ. Οι προηγούμενες κυβερνήσεις και οι πολιτικές ηγεσίες με τον τρόπο που την διοίκησαν όλα τα προηγούμενα χρόνια την οδήγησαν σε μεγάλο βαθμό να έχει περιοριστεί σε βιομηχανία χρηματοδοτήσεων για ικανοποίηση ασύνδετων μεταξύ τους αιτημάτων και χωρίς αναπτυξιακή προοπτική. Η ενεργοποίηση μιας υπηρεσίας με την αλλαγή τρόπου σκέψης και δράσης δεν επιτυγχάνεται ούτε εύκολα, ούτε γρήγορα, αλλά αποτελεί μονόδρομο για τον επιδιωκόμενο μετασχηματισμό και αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης. Παρ'όλη την αντικειμενική δυσκολία, η μεγάλη πλειοψηφία των υπαλλήλων της ΓΓΑΙΝΠ αντέδρασε θετικά και συμπαραστάθηκε στη προσπάθεια αυτή. Δεν έχω παρά να τους ευχαριστήσω δημόσια, ειδικά εκείνους που βοήθησαν με τη γνώση και την εμπειρία τους να αντιμετωπιστούν δυσλειτουργίες χρόνων και να τους διαβεβαιώσω ότι μπορούν πάντα να υπολογίζω στη συνεργασία μου. Θέλω να ελπίζω ότι η συνεργασία μας βοήθησε να δούμε τη λειτουργία της ΓΓΑΙΝΠ σε μια βάση διαφορετική στη προοπτική ουσιαστικής άσκησης του ρόλου της στον οποίον προσβλέπουν οι νησιώτες.

Αγαπητές νησιώτισσες, αγαπητοί νησιώτες,

Είναι πιθανό το έργο της ΓΓΑΙΝΠ στους τελευταίους έντεκα μήνες, δεν έγινε αντιληπτό στη καθημερινότητα σας.. Επιτρέψτε μου όμως να διατηρήσω την πεποίθηση ότι οι δράσεις που δρομολογήθηκαν και οι απόψεις που κατατέθηκαν σε μερικά από τα όμορφα νησιά μας που πρόλαβα να επισκεφθώ στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα θα αποδώσει καρπούς στο επόμενο διάστημα όταν ο σχεδιασμός που ξεκίνησε θα πάρει σάρκα και οστά. Σε ότι με αφορά, απέκτησα νέους καλούς φίλους με τους οποίους θα συνεχίσουμε να αγωνιζόμαστε για τα νησιά μας όπως και πριν με την ιδιότητα του πανεπιστημιακού.

Γιάννης Σπιλάνης,
ΓΓ Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής
Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μυτιλήνη 26/06/13